

НАРКОМАНІЯ ТА БОРОТЬБА З НЕЮ

Епідемія наркоманії в Україні набуває все більшого розмаху: за даними експертів нині кількість споживачів психоактивних речовин сягає понад 500 тисяч осіб переважно молодого віку. У світі нині немає жодної країни, яка б могла доказово заявити, що їй вдалося подолати це зло. На жаль, не становить винятку й Україна.

За даними соціального опитування п'ята частка молодих людей знайомі з дією наркотиків. Серед них найбільший відсоток складають студенти ВНЗ. Поясненням може бути те, що наркотики, як дороге задоволення, більш доступні забезпеченим і самостійним студентам.

Аналіз показників у гендерному розрізі показує, що хлопці частіше, ніж дівчата вживають наркотики. В місті молоді люди вживають наркотики вдвічі частіше, ніж на селі. При цьому, з кожним роком відзначається збільшення кількості молоді, що захоплюється наркотиками.

Людина не народжується наркоманом. Що ж штовхає її на перший крок зближення з наркотиками? Звідки беруться в суспільстві наркомани і токсикомани? Багато соціологів, психологів, лікарів намагаються дати відповіді на ці запитання. Однак однозначної відповіді немає. Причини наркоманій, шляхи і механізми їх поширення складні і різноманітні.

Лікування наркоманії в більшості випадків не приносить успіху. Застосовувані в спеціалізованих клініках методики дійові лише при активній позиції самого хворого. Але й у таких випадках після одужання частими є рецидиви. Також були марними всі зусилля по боротьбі з виробництвом і збутом наркотиків.

Боротьба з наркоманією ведеться, передусім, на законодавчому рівні: практично в усіх країнах передбачені жорсткі кримінальні санкції за виробництво і розповсюдження наркотичних речовин. Тим часом, силові заходи не усувають причин наркоманії. Величезне значення має широка пропаганда здорового способу життя, життя без наркотиків. Але більшість дослідників проблеми все ж схиляються до думки, що набагато дієвіше (й важче) забезпечити в суспільстві соціальні умови, що не сприяли б зловживанню наркотиками. Особливо це стосується головної групи ризику – молоді.

Питання наркоманії ще постало перед суспільством з прадавніх часів. Ніхто і не підозрював, що ця хвороба призведе до великих втрат, а найголовніше до втрати молодих, енергійних, талановитих особистостей у руках яких знаходиться майбутнє нашої держави.

Боротьба з наркоманією наразі не втрачає своєї актуальності. На жаль, наркобізнес дедалі популяризується у сучасному суспільстві, а страждає від цього, у першу чергу, молодь. Адже подібна „прибуткова справа” не зважає на вік споживачів. Проте реальна ціна, яку має сплатити суспільство у майбутньому, – знищений генофонд.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ НАРКОМАНІЇ

Наркоманія (від грецьких слів *narke* – заціпеніння, сон, і *mania* – божевілья, пристрасть, потяг) — ненормальний стан організму, викликаний вживанням певних речовин (наркотиків). Суттєвими ознаками наркоманії є: непереборна тяга до прийому наркотиків (пристрасть до них) і тенденція підвищення кількості прийнятої речовини.

«Непереборний потяг» пов'язаний з психічною (психологічною), а інколи фізичною (фізіологічною) залежністю від наркотиків. Розрізняють позитивну прихильність — прийом наркотику для досягнення приємного ефекту (ейфорія, відчуття бадьорості, підвищений настрій) і негативну прихильність — прийом наркотику для того, щоб позбутися поганого самопочуття. Фізична залежність означає тяжкі і навіть болючі відчуття, хворобливий стан при перерві постійного прийому наркотиків (т.зв. абстинентний синдром, ломка). Від цих відчуттів рятує поновлення прийому наркотиків.

Серед причин виникнення й розвитку наркоманії найчастіше називають особливості характеру, психічні та фізичні розлади, вплив різних соціальних чинників. Нерідкими є також випадки виникнення наркоманії серед хворих, змушених тривалий час приймати наркотичні речовини в медичних цілях. Багато лікарських засобів, які застосовуються в офіційній медицині (в основному снодійні, заспокійливі і знеболюючі), можуть викликати важкі форми наркотичної залежності, що є серйозною проблемою їх застосування. В деяких країнах вживання наркотиків пов'язано з певними релігійними і культурними традиціями (жування індіанцями листя коки, паління гашишу в мусульманських країнах).

Найістотнішими причинами вживання наркотиків є цікавість, бравата, прагнення до незвичайних відчуттів, вплив оточення. При цьому стає очевидним, що цікавість підігривається більш “досвідченими” товаришами і доповнюється власною самовпевненістю та наївністю початківця. Бажання випробувати незвичайні відчуття, спробувати щось, про що знають інші, підсилюється прагненням бути як усі, не виглядати білою вороною. Сприятливою умовою при цьому є відсутність батьківського контролю за життям і дозвіллям дитини.

Оточення значно впливає на ставлення молодого людини до наркотиків. Разом з тим стає очевидною важлива роль у цьому процесі такої особистісної риси, як конформізм. Він робить молоду людину, з одного боку піддатливішою впливові оточення, з іншого боку – обумовлює некритичне мислення, зайву самовпевненість, бравату, що штовхають його на “героїчні” вчинки.

Наступний фактор відбиває потреби молодого людини справитися зі стресом, змінити фізичний стан. При цьому очевидно, що використання наркотиків, як спосіб справитися з навантаженням – є деяка данина молодіжній моді. Так, часто молоді люди відповідають, що наркотики допомагають їм підбадьоритися, набути робочого стану, що вживати наркотики – це круто, що наркотики дають змогу мати кайф, зазнати незвичайних відчуттів.

Ще один фактор відбиває вплив інформації на ставлення молодих людей до наркотиків. Відсутність знань про наслідки вживання наркотиків, а також

перекручені цінності та пріоритети стають благодатним ґрунтом для впливу інформації, що створює позитивне ставлення молоді до наркотиків.

Аналіз причин прилучення до наркотиків у групах з різним освітнім статусом показує, що з приводу таких причин як цікавість, самовпевненість, прагнення до незвичайних відчуттів і провокуючий вплив середовища думка представників усіх груп однакова. В ієрархії причин вони займають перші місця. Студенти як більш істотно відзначили моральність самих батьків, відсутність нормальних орієнтирів у житті, цікавої справи, яка б захопила, зацікавила, а також можливість за допомогою наркотиків зняти стрес. Імовірно, актуальність названих причин дійсно пояснюється фізичними і психічними навантаженнями, що їх доводиться переживати сучасному студенту.

В останній час виявлено, що неспокійний стан людської психіки має і хімічну природу. Виявлено хімічні “фактори неспокою”. Таким чином, проявляється зв’язок між наркоманією та екологічними зсувами, забрудненням повітря, води та неправильне застосування хімії, які негативно впливають на організм в цьому напрямку. Це свідчить про значну складність і різноманітність причин розвитку та поширення наркоманії, що ще раз підтверджує ту велику небезпеку, яку наркоманія несе з усіх боків у різних виявах.

Підводячи підсумок, можемо сказати, що причини наркоманії умовно можна поділити на соціальні, соціально-психологічні та психологічні. Американські лікарі Ясковіц і Оснос із Нью-Йоркського центру дезінтоксикації вважають, що формуванню наркомана сприяють такі причини: 1) ринок, що вільно постачає наркотики; 2) середовище, що сприяє або допускає застосування наркотиків; 3) певний індивідуальний нахил до вади.

НАСЛІДКИ НАРКОМАНІЇ

Багато вчених розуміють шкоду, завдану наркотиками, і виступають щодо контролю над їхнім вживанням. І чим ширше стали розповсюджуватися наркотичні засоби, тим швидше приходило розуміння й усвідомлення хворобливих наслідків їх вживання.

Сучасні вчені і практичні лікарі отримали безліч доказів шкідливої дії наркотиків. Наукові факти диктують необхідність позбутися добросердного ставлення до прийому наркотичних речовин. Наркотики мають наркотичну і токсичну дію. Наркотична дія виявляється в тому, що вони роблять людину психічно -, а потім фізично-залежною. Токсична дія виявляється в отруйних властивостях наркотиків. Однак хода наркоманії не чутна, а сліди її спочатку не помітні. Наркоманія – це важка хвороба психіки і всього організму, яка без лікування веде до деградації особистості, повної інвалідизації та передчасної смерті. Однак до цього захворювання, на відміну від інших, людина себе призводить сама, стаючи заложником с власної дурості й необережності. По-перше, численні дослідження дії лікарських засобів свідчать про те, що на одні й ті ж самі дози здорові люди реагують інакше, ніж хворі. Дію медичного препарату розраховано лише на організм у стані хвороби, тому, що прийом ліків хворою людиною веде до її одужання, а здоровою – до отруєння організму і

порушення його функцій. По – друге, наркотичні препарати не можна приймати потроху, оскільки це в корені суперечить їх природі. Ейфорійна дія багатьох медичних препаратів часто настає лише в разі перевищення терапевтичної дози або порушення способу їх введення. Необхідно назавжди запам'ятати, що найбільша небезпека полягає саме в першому прийомі наркотику, в першому шприці!

На вітвар наркоманії в жертву приносяться власне здоров'я, здоров'я дітей, щастя близьких, це приносить шкоду оточуючим і всьому суспільству. Прийомом наркотиків людина прирікає себе на повільне самогубство. Кінець наркоманії завжди драматичний – це життєва катастрофа. Наркотичні речовини руйнують всі органи, але передусім вони згубно впливають на центральну нервову систему, яка є для них основною мішенню, тому наркотики називають нейтротипними отрутами. Після вживання наркотику мозок людини буквально ним просочується. Наркотична речовина вільно проникає в мозок і насичує його тканину. Це спричиняє нейротоксичні явища: настають кисневе голодування і порушення провідникової регуляції між основними центрами нервової системи. Великі дози наркотику спричиняють втрату чутливості, параліч нервових закінчень, а також загибель незамінних, з найменшим механізмом нервових клітин мозку. Наркотики вражають насамперед найскладніший вищий відділ нервової системи – кору головного мозку. Ослаблення психічної діяльності, її занепад відбуваються у наркоманів набагато швидше ніж у алкоголіків. У цьому разі передусім змінюється ядро особистості наркомана, порушуються головні людські риси, нівелюються індивідуально-особистісні особливості, різноманіття психічного життя. У тих осіб, які почали вживати наркотики у період становлення особистості (у підлітковому віці) протягом 2-5 років формуються стійкі паталогічні особистісні зміни, їх поведінка стає психоподібною, часто поєднуються з антисоціальними і асоціальними діями. Якщо наркоманом стають у пізнішому віці, деформація особистості менш виражена, але спостерігається значне зниження пам'яті не лише на поточні дії, але й збіднюється запас знань. Наркоманія призводить до зниження інтелекту. Сильно знижується здібності до вищих асоціацій, творчості. Коло інтересів різко звужується і обмежується основною метою – добути наркотик.

Настрій надто нестійкий – він різко коливається від дратівливості до апатії, від депресії і туги до короткого стану добросердя. Згодом емоції тьмяніють. Наркотики, потрапляючи до організму, дезорганізують сприйняття кольору, форму предметів, звуків, втрачається відчуття часу і простору. У деяких випадках можливе формування хронічних психозів, що нагадують шизофренію, з маренням, галюцинаціями. У разі пригнічення функції ендокринних залоз знижується основний обмін, внаслідок цього знижується температура тіла, виникають симпатяоадреналінові кризи, що спричиняють головний біль, серцебиття, збліднення обличчя, остуду підвищення або зниження артеріального тиску. Внаслідок постійної інтоксикації може розвинути цукровий діабет й інші ендокринні захворювання, сповільнюється

ріст і розвиток м'язової системи, страждає статева функція. У чоловіків розвивається статеве безсилля, у жінок відмічають розлади менструального циклу, викидні, передчасні роди.

У дитини, народженої від матері – наркоманки, з перших годин життя виявляють ознаки наркоманії. Її організм вимагає тих наркотиків, які він отримував з кров'ю від матері. Позбавляючись наркотику після народження, вона реагує на це судомою, плачем або іншими проявами, властивими дорослим наркоманам у стані абсистенції. Часто ці діти народжуються з фізичною потворністю або фізичними відхиленнями, у них спостерігається затримка психічного розвитку, аж до вираженого недоумства, крім того часто такі новонароджені бувають не життєздатні.

У наркоманів, особливо в тих, які вдихають наркотичні отруєння, вражаються органи дихальної системи, пригнічується їх функція. У цьому разі страждають як верхні дихальні шляхи, так і легені. Наркомани часто страждають на такі специфічні й інфекційні захворювання, як вірусний гепатит, стафілококовий ендокардит, сифіліс, правець, пневмонія, запалення вен (тромбофлебіт), гнійничкові та інші захворювання шкіри. У наркоманів часто бувають захворювання, які здоровим людям не властиві.

Щоб визначити наслідки дії наркотиків, не завжди потрібне лікарське обстеження, іноді за зовнішнім виглядом можна визначити характер захворювання. Насамперед впадає в очі фізичне виснаження. Наркомани худі, бліді, виснажені, виглядають набагато старшими за свій вік, сонливі, втомлені, мляві, до всього байдужі. Обличчя їх спотворені ранніми зморшками, жовтувато-сірого відтінку, шкіра витончена, поступово робиться сухою, старою, лущиться, часто пігментована. Нерідко розвивається екзема. Організм зневоднений, позбавлений необхідного запасу вітамінів і білків. У наслідок порушення живлення волосся наркомана, як правило, рано сивіють і лисіють, рідке волосся втрачає блиск, стає ламкими. Порушення трафіку відбивається і на нігтях: нігтьові пластинки по товщині, зморшкуваті, ламкі, розшаровуються. Зуби вражаються карієсом. “Гнилі” зуби і парадантид – звичне явище у зовнішності молодого наркомана. Через декілька років прийому наркотиків молодих людей не має більшої частини зубів.

Усе це свідчить, що наркоманія – дуже важке захворювання, що здебільшого призводить до ранньої інвалідизації і різкого скорочення тривалості життя. З упевненістю можна сказати, що кожна нова ін'єкція затування або прийом у середину наркотичних речовин неминуче скорочують життя. Непомітно підточуючи і руйнуючи весь організм наркотичні отрути скорочують життя в 4-5 разів. Як правило, третина наркоманів вмирають на потязі 5 років після початку вживання наркотиків, звичайно середній вік життя хронічного наркомана не перевищує 30 років, тому що організм не може витримати постійного виснаження. Смертність серед любителів наркотиків дуже висока.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАРКОМАНІЇ

Подолати наркоманію можна тільки якщо підходити до проблеми комплексно. Перш за все, треба підвищити рівень життя населення.

Наркоманія – медико – соціальна проблема, тому вимагає комплексного підходу як у клінічному, такі в соціальному плані. Не можна ізольовано формувати свідомість людини, не змінюючи свідомості навколишнього середовища. А це означає, що для боротьби з наркоманією також як і з іншими соціальними хворобами, необхідне створення здорової соціальної обстановки, політичної стабільності, оздоровлення загальноекономічної і духовно-етичної атмосфери в нашій країні.

Державний комітет України у справах сім'ї та молоді повинен забезпечити просвітницькі заходи через мережу спеціалізованих служб для дітей, молоді, їхніх батьків з питань профілактики наркоманії, пропаганди здорового способу життя та формування практичних навичок протистояння шкідливому впливу наркотиків.

Основний напрям боротьби з наркоманією в нашій країні – це профілактика захворювання. Треба проводити боротьбу з наркоманами не лише там, де вони є, але і там, де можуть з'явитися. Профілактика – це складна система комплексних державних і суспільних, соціально-економічних і правових, методико-санітарних, психолого-педагогічних і психологічних заходів. За суттю вона являє комплекс заходів, направлених на забезпечення високого рівня здоров'я людей, їх творчого довголіття, усунення різних причин захворювань, поліпшення умов праці, побуту і відпочинку, охорону навколишнього середовища.

Нині відбувається перебудова структури нелегального обігу наркотиків, зрощення міжнародних злочинних угруповань з аналогічними кримінальними структурами і Україні. З'являються підпільні лабораторії з виготовлення нових видів наркотиків. Такі реалії сьогодення наркозлочинності в Україні. Тому правоохоронні органи розробили комплекс заходів, спрямованих на випередження та протидію розповсюдження наркотиків у державі, а зусилля передусім спрямовують на ліквідацію організованих груп наркозлочинців. Активна протидія наркотизації суспільства стала одним зі стратегічних напрямків діяльності органів внутрішніх справ і розглядається як істотний чинник стабілізації загальної криміногенної ситуації в державі.

На думку багатьох фахівців, повністю наркоманію не знищити, адже наркомани у країні були і будуть. Можливо лише зменшити кількість залежних. Для вирішення цього питання необхідно дивитися у корінь самої проблеми, необхідно з'ясувати причину і створити умови, щоб у майбутньому вона не призвела до небажаних результатів. Ні лікування, ні досконале законодавство не розв'яже повністю проблему наркоманії.

Питанню наркоманії необхідно приділяти більше уваги у кожній сім'ї, школі, у навчальних закладах, на підприємствах, популяризувати знання про шкоду наркотиків серед молоді, передусім у періодичній пресі, на радіо – і телепередачах, науково-популярній літературі.

Проблеми можуть бути вирішені лише тоді коли суспільство буде з належною увагою до них ставитися, докладаючи усіх зусиль до їх викорінювання, то наркоманію можна буде перемогти. І саме тоді, на мою думку, матиме результат і лікування, і буде впливати на людей чинне законодавство. Адже відомо, як що особа залежна, то ніякі діючі нормативні акти не можуть їй перегородити, щоб отримати наркотичні речовини або психотропні.

Тому необхідно терміново і активно включатися в боротьбу з наркоманією, як органам державної влади, так і громадянам України, використовуючи для цього весь арсенал доступних засобів.

Не домогтися успіху без відповідної виховної роботи! Тому деканам, замісникам деканів з виховної роботи, особливо кураторам треба уважно ставитися до цієї проблеми. Звертати увагу на стан здоров'я, настроїв студентів, знати їх проблеми, проводити просвітницьку роботу.

Також важко подолати наркоманію без широкої інформатизації населення, яку мають взяти на себе ЗМІ. Способів, за допомогою яких можна дати відсіч цьому лихові, чимало. Але головне – кожен громадянин має усвідомити: ця проблема у будь-який момент може торкнутися його та його сім'ї, навіть якщо вона нині є цілком благополучною.

Людина, яка зіткнулася з проблемою наркоманії, може звернутися по допомогу до батьків, викладачів, лікарів. Також можна звернутися в Луганський обласний наркологічний диспансер, де обов'язково нададуть допомогу, навіть анонімно